



Norges forhold til Spania

Taler

Terje Wold

Dato

22 mars 1947

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om Spania-saken (1)

- 1 Stortinget behandlet Norges forhold til Spania sist den 6. mars 1946. Den
beslutning Stortinget da vedtok, er fremdeles gjeldende og må være grunnlaget
for Norges politikk i forholdet til den nåværende spanske regjering. For å
understreke dette har komiteens flertall i innstillingen uttrykkelig henvist til
5 stortingsvedtaket. Flertallets innstilling henviser videre til De Forente Nasjoners
vedtak på generalforsamlingen den 12. desember 1946. Den norske delegasjon
stemte for dette vedtaket. Det har vært den norske hovedlinje i forholdet til
Spania at vi må opptre innenfor rammen av De Forente Nasjoners vedtak. Vi
har innen De Forente Nasjoners organisasjon deltatt i behandlingen av Spania-
10 spørsmålet og hevdet det syn på den nåværende spanske regjering som vi deler
med det store flertall av De Forente Nasjoner. Vår linje har vært klar og grei, og
det sier seg selv at vi hverken kan eller vil fravike den. Dette er også klart uttrykt i
utenriksministerens redegjørelse: «Norge vil gjøre sin fulle plikt og ta de offer
15 som måtte bli krevd av oss i en aksjon fra De Forente Nasjoners side for å
gjenopprette demokratiet i Spania.»

- Det er på denne bakgrunn en må se flertallets henvisning til De Forente
Nasjoners vedtak, og flertallets uttalelse om at det gir Regjeringens politikk i
denne sak sin tilslutning. Den spanske regjering har likeoverfor vår chargé
20 d'affaires i Madrid den 5. januar i år beklaget seg over at de tradisjonelle
handelsforbindelser mellom Norge og Spania har vært gjenstand for «ensidige
restriksjoner fra den norske regjerings side». Samtidig har den fremsatt ønske
om å sende en spansk diplomatisk representant, en chargé d'affaires, til Norge. I
den nevnte henvendelse antydes det videre at dersom de spanske ønskemål når
25 det gjelder handelsforbindelsen ikke imøtekommes, vil dette kunne ha følger for
den norske skipsfart på spanske havner.

Når det gjelder handelsforbindelsen og den diplomatiske forbindelse mellom Norge og Spania, er forholdet følgende: Siden 1939 har Norge opprettholdt diplomatisk forbindelse med den nåværende spanske regjering. Under krigen døde vår minister i Spania, og vi har siden hatt en norsk charge d'affaires i Madrid. Derimot har vi siden 9. april 1940, da den tyske invasjon kom, ikke hatt noen spansk diplomatisk representant hos den norske regjering, og etter krigen har ingen varebytte- og betalingsavtale vært inngått med Spania. Varebyttet er ordnet på basis av private kompensasjonsforretninger. I dette forhold har den norske regjering ikke ønsket noen endring så lenge Spania-spørsmålet ikke var behandlet av De Forente Nasjoner. Og for ikke å foregripe De Forente Nasjoners behandling av Spania-saken har i mellomtiden kompensasjonshandelen ikke vært søkt utvidet, men søkt innskrenket mest mulig fra norsk side. På De Forente Nasjoners generalforsamling ble det ikke vedtatt noen økonomisk aksjon mot den spanske regjering. Det vedtak som ble truffet, stiller alle medlemsstater helt fritt med hensyn til den handelspolitikk de vil føre i forhold til Spania, og flere medlemsstater stemte for den resolusjon som ble vedtatt, men ga samtidig under behandlingen åpent uttrykk for at de hadde full handelsforbindelse med Spania og også fremtidig aktet å opprettholde en slik forbindelse. Og både under og etter generalforsamlingen har en rekke medlemsstater utvidet handelssamkvemmet, til dels på Norges bekostning. Forholdet er i dag at Norge er det eneste av de land som tidligere hadde handelsforbindelse av betydning med Spania som ikke etter krigen har søkt å oppta normal handelsforbindelse igjen.

Dette var stillingen da den spanske regjering fremkom med sin henvendelse, sin klage den 5. januar i år. Det sier seg selv at den antydning om represalier fra spansk side mot norsk skipsfart som inneholdes i henvendelser fra den spanske regjering, har gjort et meget dårlig inntrykk i Norge. Den norske handelsflåtes innsats under krigen var av avgjørende betydning for de alliertes seir, og vår handelsflåtes innsats er ikke av mindre betydning i dag, hverken når det gjelder De Forente Nasjoners forsyninger, eller når det gjelder gjenreisningsarbeidet etter krigen. Utenriksministeren sier i sin redegjørelse at de skritt mot vår skipsfart som er antydnet i noten, enda ikke er satt i verk, men at noten heller ikke er trukket tilbake. For Stortinget er det på det nåværende tidspunkt intet annet å gjøre enn ta utenriksministerens redegjørelse for såvidt dette punkt angår, til etterretning. En må gå ut fra at den spanske regjering ved nærmere overveielse vil forstå at det ikke vil være formålstjenlig å stenge spanske havner for norske skip. Det er derfor ikke grunn til ved denne anledning fra norsk side å komme

- inn på dette punkt, og heller ikke foreligger på dette tidspunkt noe grunnlag for å bringe denne side av saken inn for De Forente Nasjoner. Men jeg finner dog
- 70 grunn til å tilføye at jeg anser det som en selvfølge at den norske regjering ikke i noen form kan la sin politikk i forhold til den nåværende spanske regjering bestemme eller påvirke av de antydninger om represalier fra spansk side som er kommet fram i denne sak.
- 75 Dette skulle også være et helt klart og tydelig svar på den lange rekke av henvendelser som komiteen har fått oversendt under sakens behandling, og som nå er fremlagt på presidentens bord. I alle disse henvendelser henstilles det unntagelsesfritt til Stortinget at Norge ikke må bøye av for press eller trusler fra den spanske regjerings side. Også under den offentlige diskusjon om saken har
- 80 dette moment vært sterkt fremme. En kan forstå denne reaksjon som naturligvis har sin grunn i antydningen om diskriminering av norsk skipsfart, men trusler og tvang fra spansk side er intet hovedpunkt i denne saken, og jeg tror det er riktig at dette ved sakens behandling her i Stortinget kommer tydelig fram. Det er ikke noen riktig vurdering av den foreliggende situasjon når man sier at
- 85 Norge i denne saken står under press eller trues av den spanske regjering. Den spanske regjering har beklaget seg over at handelsforbindelsen mellom de to land har vært gjenstand for ensidige restriksjoner fra den norske regjerings side, og i henvendelsen pekes det på at
- 90 «samhandelen ikke har noen traktatmessig basis, at det i praksis er lagt hindringer i veien av offisiell art (lisensinnnskrenkninger), og at trakasserier og skader er tilføyd under lasting og lossing i norske havner av varer som kom fra eller var bestemt for Spania.»
- 95 Å fremholde dette har den spanske regjering selvsagt full adgang til, og det er heller ikke noe nytt; det fremgår av utenriksministerens redegjørelse at de samme klager har vært fremsatt gjentagne ganger før i den tid som er gått siden krigens avslutning. Men det nye denne gang er at Spania-spørsmålet nå har vært behandlet av De Forente Nasjoners generalforsamling, og spørsmålet er derfor
- 100 kort og godt: Er det nødvendig at vi rent praktisk innretter oss annerledes i vårt forhold til Spania etter at De Forente Nasjoners generalforsamling har vært avholdt? Det er i virkeligheten hovedspørsmålet i denne saken, og det er det spørsmål vi må bringe klarhet i. Med all respekt er det å stille saken på hodet, når man som komiteens mindretall gjør, ser den spanske henvendelse til vår chargé
- 105 d'affaires som et fremstøt fra de spanske fascister mot De Forente Nasjoners

vedtak. Det riktige er helt enkelt at vi har for oss en tidligere gjentagne ganger fremsatt henvendelse som vi nå må bedømme, ikke som et angrep på De Forente Nasjoners vedtak, men på grunnlag av, man kan gjerne si i kraft av, vedtaket og
110 den behandling av Spania-spørsmålet som fant sted på generalforsamlingen.

Forholdet er følgende: Vi er etter De Forente Nasjoners generalforsamling når det gjelder våre handelspolitiske forhold til Spania, kommet i en særstilling i forhold til andre land som vi nærmest kan sammenlikne oss med. Vi står i en viss
115 tvangssituasjon, ikke på grunn av noe framstøt fra den spanske regjering, men på grunn av den handelspolitikk i forhold til Spania som de andre medlemsstater innen De Forente Nasjoner fører uten at dette kommer i strid med noe vedtak av De Forente Nasjoner. Og selv om ingen henvendelse var kommet fra den spanske regjering, ville det vært nødvendig for oss etter De
120 Forente Nasjoners generalforsamling å ta opp vår handelspolitikk vis a vis Spania til overveielse.

Norge har vært beredt til, og har deltatt i de aksjoner som De Forente Nasjoner har gått til i Spania-spørsmålet. Vi har lojalt innrettet vår handelspolitikk
125 deretter. Vi har i samsvar med Stortingets vedtak gjort vår fulle plikt som demokratisk stat innen rammen av De Forente Nasjoners organisasjon, og vi har i handling vist at vi er villige til å ta de offer som er nødvendige for å gjennomføre en interalliert aksjon. Og jeg tror det er riktig, som utenriksministeren sa i sin redegjørelse, at Regjeringen i denne sin politikk har
130 vært i overensstemmelse med en sterk og oppriktig overbevisning i det norske folk. Det er heller ikke noe vi behøver å skamme oss over, at vi i denne sak har vært beredt til å gå lenger enn flertallet i De Forente Nasjoner. Men vi kan jo ikke se bort fra at vår stilling i dag kort og godt er den, at dersom vi fortsatt søker å innskrenke samhandelen med Spania mest mulig, må vi regne med at andre
135 medlemsstater innen De Forente Nasjoner overtar vår handel og våre markeder. Og det sier seg selv at dette i det lange løp skader norske økonomiske interesser. Det er dette forhold som betegner den tvangssituasjon som vi kan sies å befinne oss i. I denne situasjon er det Regjeringens plikt, uansett hvilke krav eller ønsker som måtte bli fremsatt fra spansk side, å ivareta Norges interesser på beste måte.
140 Og herunder må Regjeringen ta i betraktning det norske folks sterke og oppriktige overbevisning, men også ta hensyn til at den politikk vi fører til enhver tid må ha en fornuftig mening og rimelig utsikt til å føre fram.

Siden Stortingets vedtak i mars 1946 har det vært vår hovedlinje i Spania-

spørsmålet at vi skulle gjøre vår innsats innen De Forente Nasjoners organisasjon. Det er den linje vi fortsatt må følge. Og det synes også å råde full enighet om at Norge ikke kan gå til en isolert aksjon utenom og uavhengig av De Forente Nasjoner, den internasjonale organisasjon vi er medlem av. Det er
150 for så vidt betegnende at det ikke fra noe ansvarlig norsk hold er foreslått at vi i dag skal bryte økonomisk og diplomatisk forbindelse med Spania. Heller ikke komiteens mindretall foreslår i sin innstilling noe sådant skritt, til tross for at det ville være det eneste logiske etter det standpunkt mindretallet inntar. I fjor foreslo kommunistene, som en vil erindre, avbrytelse av den diplomatiske og
155 økonomiske forbindelse, og forslaget ble da forkastet av Stortinget mot kommunistenes 11 stemmer.

Det følger av det jeg her har sagt, at det må bli Regjeringens sak til enhver tid å bedømme hvordan vårt handelspolitiske forhold til Spania skal ivaretas under
160 hensyntagen til den foreliggende situasjon. Utenriksministeren sier i sin redegjørelse at Regjeringen nå vil skaffe seg den best mulige orientering, og så i nær kontakt med Stortinget ta de skritt som er nødvendige for å ivareta Norges interesser. Komiteens flertall er enig heri.

165 Når det gjelder den spanske regjeringens ønske om å sende en chargé d'affaires til Norge, vedrører dette spørsmål vår diplomatiske forbindelse med den spanske regjering. Og her står saken i en annen stilling enn når det gjelder den handelspolitiske forbindelse. Mens intet vedtak ble fattet med hensyn til medlemsstatenes økonomiske forbindelser, traff De Forente Nasjoners
170 generalforsamling en positiv beslutning med hensyn til medlemsstatenes diplomatiske forbindelser med den spanske regjering. Norge må selvsagt fullt ut holde seg til dette vedtak, og ikke treffe noen ordning av den diplomatiske forbindelse med den nåværende spanske regjering, som er i strid med det vedtak som er truffet av De Forente Nasjoner. Ifølge det vedtak som ble fattet på De
175 Forente Nasjoners generalforsamling, skal medlemsstatene gi melding til generalsekretæren og De Forente Nasjoners neste generalforsamling om de skritt de tar i henhold til anbefalingen om å trekke ministre og ambassadører tilbake. Jeg går ut fra at Regjeringen i sin tid gir slik melding. Men det er på det nåværende tidspunkt ingen oppfordring for Norge til å begjære Spania-
180 spørsmålet brakt inn for De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd, slik som komiteens mindretall foreslår. Det er heller ikke noe grunnlag for en slik henvendelse hverken i De Forente Nasjoners vedtak eller i De Forente Nasjoners charter.

185

Jeg tillater meg å anbefale flertallets innstilling.

Kilde

Stortingstidende 1947, s. 266-268.

190

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/norges-forhold-til-spania>

195

200

205

210

215

220